

O gibanju globalne demokracije Intervju z Borisom Kagarlickim¹

Te dni smo sodelovali na manifestacijah proti Mednarodnemu finančnemu skladu in proti Svetovni banki, s katerimi se je gibanje za globalno pravičnost na simbolni in množični ravni razširilo na evropsko celino. Naši občutki po manifestacijah so mešani. Tisoči aktivistov in aktivistk iz vsega sveta pričajo o internacionalnem značaju gibanja in o njegovem neslutnem mobilizacijskem potencialu. Na drugi strani je bilo nasilje policije, pa tudi demonstrantov. Zgodila se je velika policijska represija, ki jo je narekovala in podpirala medijska demonizacija udeležencev. Najprej nas zanima vaša ocena dogajanja v Pragi v preteklih dneh in ocena novega globalnega socialnega in političnega gibanja, ki nastaja pred našimi očmi in ki ga sooblikujemo. Zanima nas vaše mnenje o manifestacijah iz preteklih dni ter ocena teoretskega in praktičnega potenciala globalnega gibanja, ki je po Seattlu prišlo v Prago – v Evropo torej.

Začnimo z našimi občutki. Moji osebni občutki so neverjetno pozitivni. Najprej: bila je represija. Seveda je bila represija. Represija je naravni spremljevalec vseh gibanj, ki izzivajo strukture in odnose oblasti. Torej, če obstaja represija, to pomeni, da nas jemljejo resno in da izzivamo sistem. Drugo vprašanje je vprašanje nasilja na naši strani. Menim, da je obstajalo tudi to nasilje in da nam ga ni treba upravičevati in podpirati. Po drugi strani pa moramo razumeti, da je svet nasilen in da bi bila popolna ukinitvev nasilja možna le po naših zmagah, kot rezultat naših zmag. V tem smislu ne smemo biti tako sramežljivi in razočarani, ker naše bitke spremlja nasilje. Je nujno, če tako hočemo ali ne, tudi če ga popolnoma zavračamo, se bo zgodilo. Mimogrede, menim, da bo nasilje do neke mere prej naraščalo, kot upadalo.

Če smo zaradi obstoja nasilja demoralizirani, je bolje, da vsi vse skupaj

¹ Boris Kagarlicki je sociolog iz Rusije, ki sodeluje z revijami, kot so New Left Review in Nation ter ZNET. Leta 1999 je pri Pluto Press izdal knjigo New Realism, New Barbarism: Socialist Theory in the Era of Globalization (Recasting Marxism).

opustimo, ker bo nasilje naraščalo vzporedno z rastjo gibanja in to do točke, ko bodo tudi elite same doumele, da je gibanje zelo resno. Takrat bodo poskušali z drugimi oblikami pacifikacije in bo manj nesmiselnega nasilja na obeh straneh. Če bodo te strategije uspešne ali ne, je že druga zgodba. Dokler pa se elite oprijemajo le represivnih strategij in gibanje ne glede na to narašča, bo njegovo rast spremljalo rastoče nasilje. Ironija Prage je, da sem bil presenečen ravno nad nizko stopnjo nasilja, v nasprotju s poročanjem medijev menim, da je bilo nasilja ravno dovolj, da je pritegnilo pozornost. Če ga ne bi bilo, bi doživeli popolni medijski bojkot. Nasilje v Pragi je bilo precej omejeno, ne morem reči minimalno, vsekakor pa ne pretirano.

Poglejmo sedaj dolgoročno pomembnost Prage. V Seattlu smo bili priča začetku gibanja, ki je bilo prej ameriško kot globalno. Torej se v Pragi po svoje – vsaj v Evropi, vsaj za Evropo – začenja resnično globalno gibanje, kot boj, v katerem sodelujejo ljudje iz različnih držav in ki je od vsega začetka zastavljen kot internacionalna kampanja in tako tudi deluje. Menim, da je to ogromen prodor za gibanje na globalni ravni. Razlika Prage je tudi dejstvo, da prvič po španski državljanski vojni gradimo fizično solidarnost med ljudmi različnih narodnosti, ki skupaj tudi fizično delujejo v bitki. Praga je torej prva izkušnja – in za našo generacijo tudi edina izkušnja do sedaj – fizične solidarnosti, kjer smo se v eni vrsti borili proti skupnemu sovražniku.

Slika 8. Evropski socialni forum. Firenze, 8. november 2002

Druga točka Prage, ki jo želim izpostaviti, je močno antikapitalistično sporočilo. V Seattlu smo doživeli antikapitalistično ozračje, v Evropi pa antikapitalistično sporočilo, to hkrati nakazuje neke vrste razliko med evropsko in ameriško radikalno kulturo. Ko se gibanje preseli v evropski kontekst, se ojača tudi eksplicitno, formulirano in artikulirano antikapitalistično sporočilo, ki je prej del evropske levičarske kulture kot ameriške. Ko govorimo o tem sporočilu, moram poudariti, da bi bil srečnejši, če bi nas obkrožalo manj sektaških levičarskih skupin, vendar se moramo po drugi strani soočiti z realnostjo, ki kaže, da so se te skupine izkazale za močnejše, kot smo predvidevali, in so hkrati sposobne rekrutacije velikega števila mladih ljudi, to pomeni, da bomo morali tudi njihovo sporočilo jemati resneje. Ne moremo ga preprosto diskreditirati z oznako sektaštva. S temi skupinami je treba vzpostaviti dialog, predvsem da demitologiziramo njihove pristope. Hkrati je dobro, da so del gibanja, saj se morajo v širokem gibanju odpreti. Obstaja zelo slavna teorija o nastanku ameriške demokracije. Ker so bile vse izvirne skupine, ki so prišle v Ameriko, precej sektaške in zaprte, se je zaradi potrebe po organizaciji teh sektaških skupin v eno družbo razvila plemenita družba, kajti to je bil edini način sobivanja, ne da bi se te skupine vzajemno uničile. V gibanju moramo razviti enako obliko kulture, kjer se sektaštvo spremeni v pozitiven faktor. S sektaštvom se moramo ukvarjati kreativno.

Na koncu bomo še enkrat spregovorili o antikapitalističnem sporočilu. Dejstvo je, da potrebujemo manj socialističnega simbolizma, kot so recimo rdeče zastave, srpi in kladiva ter podobne zadeve, ki strašijo ljudi, še posebej tukaj, na Češkem in mogoče drugod po vzhodni Evropi, vendar ne nujno tudi v Rusiji, mimogrede. Rabimo nekaj, kar bo nadomestilo socialistično simboliko. Torej menim, da rabimo manj socialistične retorike in več socialističnega programa. Sam, na primer, skušam razviti neke vrste program socializacije mednarodne finančne arhitekture, to je jasno socialistično sporočilo, ki pa ga lahko sprejmejo tudi ljudje, ki sami nikakor niso socialisti, saj govori o zelo specifičnih vprašanjih, kot so nacionalne in mednarodne banke za javni razvoj, o potrebi, da denar davkoplačevalcev ne pristaja v privatnih žepih, temveč se investira v javne projekte, ki so pod demokratičnim nadzorom, in tako naprej. Vse te stvari, in ne strašenje ljudi, lahko v gibanje pritegnejo več posameznikov. Poudariti moramo socialistično mišljenje, ne socialistično govorjenje.

Na praškem protivrhu je bila pogosto izpostavljena trditev, da je gibanje sedaj dobilo kolektivni glas. Mislite, da je res tako, in če ima gibanje zares kolektivni glas, ali je to dobro samo po sebi ali pa prinaša tudi nekatere težave?

Rekel bi, da je kolektivni glas, ni pa en glas. To je dobro, saj je gibanju

demokracija usojena. Demokracija nam je usojena, ker je to edini način, s katerim lahko stvari sestavimo in jih skupaj tudi obdržimo. Ko govorim o enotnem glasu, s tem ne mislim, da si je vse podobno in da vsi govorijo isto stvar. Imam občutek, da se vsi ti različni glasovi stapljajo v eno sporočilo. Mogoče, ne vedno, obstajajo razlike tudi v sporočilu, vendar menim, da imamo tukaj dosti višjo raven konsolidacije in homogenizacije sporočil, kot prej. Še posebej, ker je gibanje zelo mlado, staro približno leto, to zgodovinsko ne pomeni nič. Popolnoma nič. Obstajala so velika gibanja, ki so imela deset ali dvajset let zgodovine, preden so ustvarila učinke. Mogoče napredujemo prehitro, vendar uživamo v tem – po toliko letih porazov, uživamo!

Menim, da bi bila lahko Praga prelomna, ker od zdaj naprej gibanja ne moremo konsolidirati samo na točki, kjer rečemo NE. Konsolidirati ga moramo z razvojem pozitivnega programa. Tukaj spet naletimo na resen problem. Če napreduješ prehitro, z izboljšanjem programa v procesu konsolidacije izgubljaš podporo med nekaterimi ideološko marginaliziranimi sektorji. Če se osemdeset odstotkov skupin strinja skoraj z vsem, se možnost, da se preostalih dvajset odstotkov skupin ne strinja z ničimer, tudi povečuje. Konsolidacija gibanja o vsakem posameznem vprašanju nas pripelje tako do zelo pomembnih priložnosti kot do neverjetno nevarnih problemov. Torej menim, da mora biti konsolidacija zelo postopna

in pluralistična. S tem mislim na nujno ustvarjanja neke vrste bazena idej, in ne programa.

Bazen idej, ki si niso neposredno kontradiktorne, a to ne pomeni, da mora vsaka posamezna sestavina gibanja sovpadati z vsako posamezno idejo v tem bazenu. Po eni strani je to konsolidacija, ker ideje niso nezdržljive. Obstajajo lahko manjše kontradiktornosti, a to ne sme biti enako, kot da bi pozivali k svobodnejšemu trgu ter reguliranih cenah in plačah hkrati, kar počnejo nekateri, na primer v Rusiji. V času perestrojke, kar je zelo tipično, so se nekateri zavzemali ne samo za regulirane cene in plače ter svobodni trg hkrati, temveč celo za svobodni trg, nadzorovane cene ter fiksirane plače hkrati. To je bilo tipično za komunistične države v času popolne zmede. Ironija je, da ljudje podprejo tvoj program, četudi je popolnoma kontradiktoren, a na to se mi ne smemo zanašati.

Ustvariti moramo program, ki ne bo temeljil na nezdržljivih idejah in nepremostljivih nasprotjih, hkrati pa moramo dopustiti prostor za različne skupine in njihovo večjo ali manjšo identifikacijo s posameznimi elementi programa – ter verjetno manjšim entuziazmom glede drugih elementov skupnega delovanja. Zato menim, da moramo predstaviti koncept socializiranih mednarodnih financ, saj ga podpira veliko ljudi. Še enkrat poudarjam, da ne rabi podpore vseh, pomembno je, da predstavlja zelo dober odgovor na vprašanje, kako hočemo

nadomestiti Svetovno banko (SB) in Mednarodni denarni sklad (MDS). Ironija situacije je, da sta tako SB in MDS javni instituciji, in če je tako, je upravičeno zahtevati njuno socializacijo in demokratizacijo, tako kot katerakoli druge javne institucije.

Oblikujemo lahko nekaj osnovnih principov. Prvi je ideja mednarodnih regionalnih in lokalnih regionalnih razvojnih in javnih bank, ki lahko zamenjajo SB in MDS. Dokler imamo kapitalizem in denar, rabimo mednarodne finance in regulacijo. Bistvo je, da lahko začnemo s kampanjo za novo mrežo socializiranih institucij, ki bi nadomestile te kapitalistične pošasti, ki so javne institucije v službi privatnega profita. Reči moramo: "Nič javnega denarja za privatne profite". Nato pa še: "Nobenih javnih projektov brez javnega nadzora". Mislim, da sta to dva osnovna principa, ki ju moramo formulirati in se pri preoblikovanju mednarodne in nacionalne finančne arhitekture ravnati po njunem vzorcu. Temu pravim vrsta socialističnega programiranja, to ne pomeni, da moramo nujno uporabiti termin socialistični. Izognemo se lahko celo terminu socializacija. Govorimo lahko o globalnem antikapitalističnem gibanju, kakor mnogi v Pragi, ki se s tem ne obremenjujejo. Ne glede na to pa menim, da je zaradi razlogov, ki jih narekujejo odnosi z javnostjo, bolje, če se imenujemo gibanje globalne demokracije. Ni to dosti boljše sporočilo? Hkrati pa ni samo anti. Antikapitalizem je v redu, vendar za

kaj? Smo antikapitalistični, ker smo prodemokratični, to je naše sporočilo. Demokracija in kapitalizem sta se razšla. Demokracija postaja vsebolj antikapitalistična in kapitalizem vse manj demokratičen. Zato smo prodemokrasko gibanje, zato smo antikapitalistično gibanje, vendar je naše pozitivno sporočilo demokracija.

Prihajate iz Rusije, ki je še vedno podvržena bolečim tržnim reformam, ekonomski in socialni restrukciji, ki so jo diktirale institucije, kot je MDS. Kako bi ocenili vlogo MDS v Rusiji?

Najprej, znano je, da je MDS prispeval k uničenju ruske ekonomije. Ne smemo pozabiti slavnega Gaidarjevega programa, ki je v resnici vodil k uničenju ruske industrije, saj je Rusija v roku dveh let izgubila približno štiri-deset odstotkov industrijskega outputa in delovnih mest, hkrati pa smo izgubili tudi tehnološke zmogljivosti. To je še pomembneje, saj bi nas nekateri radi prepričali, da je to v redu, saj naj bi se znebili nekaj stare slabe tehnologije, ki ni delovala, v zameno pa naj bi dobili moderno, razvitejšo in fleksibilnejšo industrijo. V resnici je bil rezultat novega liberalnega programa demoderнизacija Rusije.

Ta Gaidarjev program, ki ni bil oblikovan in predan ruskemu ljudstvu, niti ruskemu parlamentu, temveč MDS-u, je bil memorandum ruske vlade MDS-u in hkrati edini program kapitalistične tranzicije, ki ga je katerakoli ruska vlada

objavila med letoma 1991 in 1999. Zdaj imamo nov program, imenovan Grefov (po Hermanu Grefu), program, ki je nasproten Gaidarjevemu programu in politikam. Zanimiva razlika je, da sedaj MDS ne pritiska več tako močno na Rusijo pri določenih vprašanjih. Zakaj? Ker so ruske elite enako usmerjene.

V bistvu je to zelo tipično, saj so ruske elite ponotranjile filozofijo in mentaliteto MDS-a. Nacionalne elite so samo ideološke lutke in stranke Svetovne banke in Denarnega sklada. Govoriti moramo o hegemoniji MDS-a, ki je bila v Rusiji do neke točke zelo močna. Zdaj ideološka hegemonija MDS-a ni več tako močna, je pa še vedno absolutno dominantna med elitami. MDS pomeni neke vrste *bête noir*, saj so vsi prepričani, da je uničil našo ekonomijo, hkrati pa zanemarjajo vlogo Rusov v tem procesu. Zdaj je torej obratno, za vse je kriv MDS. Tukaj vztrajam pri vlogi MDS-a, ko pa se vrnem v Rusijo, pa raje vztrajam pri vlogi ruskih elit.

Govorite o begu kapitala ...?

Da, o begu kapitala, plenjenju, privatizaciji, ki je bila le oblika plenjenja in je vodila v uničenje, saj ni bilo na voljo dovolj kapitala za resnično akvizicijo podjetij. Niti v Rusiji niti na mednarodni ravni ni bilo dovolj denarja, da bi podjetja in celotno sovjetsko ekonomijo prodali po tržni ceni, saj je bila druga največja ekonomija na svetu. Za kaj takega ni dovolj denarja na vsem

svetu, s tem mislim na rezervni denar in svobodni kapital. Tako je bila ekonomija prodana po približno enoodstotni ceni resnične vrednosti. Uničil jo je vladajoči razred, ki ni investiral, niti ne ve, kako investirati, in tudi ne bo investiral, saj nima dovolj denarja. Če kupiš mercedes benz za en dolar, to še ne pomeni, da si lahko privoščiš čudovito vožnjo, če nimaš denarja za bencin. Vemo tudi, da sta bila SB in MDS močno povezana z Jelcinovo vlado med *coup d'etat* leta 1993 in ju v tem smislu krivimo za uničenje tega, kar smo takrat dojemali kot nastajajočo rusko demokracijo. Mislimo, da imata vlogo tudi v prvi čečenski vojni, ko so krediti, ki sta jih dodelila Jelcinovi vladi, v resnici kompenzirali izdatke za vojno. Lahko torej rečemo, da sta za vsakega mrtvega civilista v Čečeniji Rusiji plačala z ameriškim denarjem. V tem smislu imamo različne razloge, da ju krivimo za genocid.

Omenili ste Jelcinov državni udar leta 1993. Ali mislite, da bi Rusija lahko šla po kakšni drugi, alternativni poti?

Razlikovati moramo dve stvari. Eno je razmerje moči, kjer niso bile možne alternative, saj so bili vsaj dvajsetkrat močnejši. V takem razmerju ne moreš zmagati, ne glede na to, kako dobre so tvoje alternative. Obstajale so samo teoretične alternative. Obstajala je ideja, ki jo je zagovarjala večina Vrhovnega sovjeta. Vzpostavila naj bi se neke vrste mešana ekonomija s

privatizacijo manjših podjetij in ohranitvijo neke socialne blaginje, tako da bi nekaj denarja iz male privatizacije porabili za obnovo velikih podjetij, ki bi ostala javna, in nekaj denarja za ohranitev socialne blaginje, tako da bi se ljudje prilagodili novim razmeram. Ta program mešane ekonomije je bil precej dober in hkrati bolj demokratičen, saj ni bil usmerjen v ustvarjanje masovne revščine, ki ni združljiva z demokracijo, ker ljudem odvzame moč. Za vas bo verjetno zanimivo, da so ljudje pri iskanju pozitivnega primera omenjali Kitajsko in Slovenijo, verjeli so, da je slovenski model boljši kot MDS-ov, ki so ga primerjali s čilskim modelom. In zagotavljam vam, da je Slovenija resnično v boljšem položaju kot Rusija.

Ko govorimo o alternativah, se zdi, da je v Rusiji problem na ravni politične reprezentacije. Na eni strani je liberalni blok, z notranjimi spopadi med Putinom in drugimi, na drugi je Komunistična partija, ki skuša zapolniti prostor na levi strani političnega spektra ...

Komunistična partija Rusije ne igra več nobene ideološke vloge. Še vedno je velika stranka, vendar nima ideološkega sporočila, zato njena moč hitro pada, pri življenju jo ohranja le še lojalnost starih članov. V Rusiji se je odvijala velika ideološka razprava med liberalci in etatističnimi nacionalisti, ki pa je zdaj končana, saj imamo zdaj etatistično-liberalno-nacionalno vod-

stvo. Putin in pomembnost sporočila Putina je, da je ustvaril konservativni režim, ki združuje nacionalizem in nacionalistične politike z neoliberalno ekonomsko politiko. Mimogrede, mislim, da lahko v vzhodni in srednji Evropi najdemo veliko takih primerov. Vendar je v Rusiji obstajala razmejitev med tema dvema diskurzoma, sedaj pa jim je uspelo narediti sintezo. To je po-šastno. Sedaj nacionalisti ljudem prodajajo neoliberalizem, denimo: "Če hočemo naš narod narediti ponovno mogočen, morate sprejeti vsa žrtvovanja." Po drugi strani pa menim, da jim prodaja ne bo uspela, ravno nasprotno. Ta kombinacija z liberalizmom, ki je že diskreditiran, bo diskreditirala tudi nacionaliste. Takrat lahko začnemo govoriti o antioligarhični revoluciji ali resnični demokratični revoluciji ali o dokončanju demokratične revolucije.

Seveda me nekateri tovariši kritizirajo, da sem premalo levičarski, ker ne govorim o socialistični revoluciji. Prvič, menim, da je revolucija revolucija in je sama po sebi dovolj radikalna, vendar nisem prepričan, da bomo to revolucijo tudi doživeli. Če pa jo bomo, bo že to dovolj radikalno. In drugič, v Rusiji, v praksi, ne moreš narediti antioligarhičnih sprememb brez nekaterih socialnih sprememb, to pomeni, da boš za ta namen potreboval tudi socialistične politike, kjer smo spet na isti točki kot prej. Manj socialistične retorike in več socialističnega programa, vendar v kontekstu antioligarhične revolucije in dokončanja demokratične revolucije.

Ali ta zamisel pomeni širši konsenz v ruski levici izven Komunistične partije Rusije? Lahko orišete nekomunistično levico?

Mislim, da lahko v ta konsenz vključimo veliko ruske komunistične leveice, saj Komunistična partija ni edina komunistična partija, menim, da je najmanj komunistična od vseh komunističnih partij. Si lahko predstavljate, da ruska Komunistična partija reče, da je bila boljševiška revolucija katastrofa za Rusijo? Partija nosi samo komunistično ime, v resnici je konservativna nacionalistična stranka z nekaj člani, ki jim je še vedno mar za tradicionalne vrednote, vendar samo, ker so tako navajeni. Ko govorimo o levici, ne morem reči, da smo dosegli širok konsenz. Prej je to nastajajoč konsenz, saj imamo na eni strani ljudi, ki se načeloma strinjajo z idejo antioligarhične revolucije, po drugi strani pa nas nekateri napadajo z leve, predvsem trockisti, ki so še vedno pomembni, saj so aktivni. Prepričani so, da je antioligarhična revolucija le tranzitna in nezadostna, prava ideja je socialistična transformacija in tako naprej. Vendar verjamem v nastajajoč konsenz.

V zadnjih letih so se pojavile študije tako imenovanega balkanističnega diskurza, kako je na Zahodu vzpostavljen Balkan kot absolutno etnocentričen, nasilen in neciviliziran. Naše vprašanje je, kako se tovrstna produkcija drugega uporablja za vzhodno Evropo in za zahodno produkcijo tipičnega, esencialnega, ruskega?

Gledano iz ruske kulturne perspektive, Rusi niso Balkana nikoli dojemali kot posebno regijo. Identificirali so ga kot vzhodno Evropo ali še prej kot južno Evropo. Balkan so kot posebno regijo dojemali le iz vojaško-strateškega vidika, ne iz ekonomskega, političnega ali kulturnega vidika. Enak diskurz se na Zahodu razvija o Rusiji kot o barbarski državi, kjer naj ne bi bile politike tiste, ki so napačne, temveč ljudje, ki tam živijo. Zahodni pristop k Rusiji je torej zgodba o napačnih čebelah, ki delajo napačni med, hkrati pa zagovarja Putina. Sami nočemo osebnosti, kot je Putin, da vlada naši državi, vendar je za slabe čebele takšen gospodar sprejemljiv, saj so Rusi barbari, zakaj ne bi imeli barbarskega gospodarja. Tako lastni javnosti prodajajo podporo avtoritarnemu in nedemokratskemu režimu, ki temelji na lažiranih volitvah. Putin je podoben najslabšim primerom na Balkanu. Je etnokrat, avtoritarni voditelj in njegov režim sloni na volilni prevari, saj sploh ni izvoljen predsednik, ker ni nikoli dobil večine glasov ruskega prebivalstva.

To je slabše kot Milošević, ki je bil vsaj na začetku bolj ali manj demokratično izvoljen – v smislu štetja glasov. To niso bile nepravilne in ne resnično svobodne volitve, vendar je zmagal v številu glasov. Putin ni zmagal na volitvah. Prvič, volila je manjšina prebivalstva, in drugič, Putin je lažiral volitve, saj bi se moral soočiti z drugim krogom, a to se ni nikoli zgodilo, torej ni bil nikoli izvoljen. Vse to je sprejemljivo za zahodni sredinski diskurz, saj

smo Rusi barbari in moramo biti zadovoljni s tem, kar imamo, četudi so to polcivilizirani voditelji. O tem sem pisal tudi v knjigi *Novi realizem, novo barbarstvo*. Moja predpostavka je, da če sprejmemo identifikacijo z barbari, to tudi postanemo. Obstaja neko nasprotje med dojemanjem civilizacije nekje drugje in necivilizacije med nami. Če nismo civilizirani, smo barbari, in barbari ne obstajajo sami po sebi, ne da bi se tega zavedali. Barbari postanemo, ko sprejmemo, da so naše vrednote neresnične in neveljavne. Barbari postanemo, ko sprejmemo samo civilizirane vrednote kot veljavne in resnične, hkrati pa se z njimi ne moremo povsem sprijazniti in jih dokončno absorbirati. V tem smislu je Balkan postal zona barbarizacije, barbarizirana je celotna vzhodna Evropa, posebej barbarska pa je Rusija.

Radi bi vas vprašali še o eni zanimivi stvari, namreč o načinih homogenizacije in esencijalizacije, ki se uporabljajo v Rusiji. Na primer projekt Solženicina o obnovi Rusije skozi njeno inherentno spiritualnost, ki je ruska in hkrati slovanska.

Slovanska identifikacija Rusije ne more delovati. Dvajset odstotkov prebivalstva ni ne ruskega ne slovanskega izvora. In ne samo to, zavedati se je treba, da je Rusija po prebivalstva izjemno mešana država. Slovani so v različnih delih Rusije različni, Rusi so v različnih delih Rusije različni. Samo eno mesto

v Rusiji je stodontno rusko. Vsa druga mesta so mešana z deset-, dvajset- ali tridesetodstotno nerusko populacijo, včasih celo z nerusko večino. Vemo, da so Tatari, Judje in Armenci ogromno prispevali ne samo k ruski kulturi, temveč tudi k ruski identiteti. Moderna ruska identiteta je brez teh prispevkov praktično nepredstavljiva. Poskus oblikovanja ruske družbe, ki bi temeljila na identiteti etničnih Rusov, bi nujno pomenil vprašljivost tretjine ruskega ozemlja. Ker tega ozemlja ne moreš etnično očistiti in ker prebivalci ne morejo iti drugam, bi moral ta ozemlja odcepiti. Verjetno bi se ljudje iz tega prostora borili proti ruski vladi in velikemu ruskemu tribalizmu, ki je tudi neke vrste separatizem. Po svoje je čečenska vojna ne samo vojna za čečensko odcepitev, hkrati je tudi vojna proti separaciji Rusije.

Če govorimo o čečenski vojni, je za zunanjega opazovalca zanimivo, da je bilo veliko notranjega nasprotovanja na začetku prve čečenske vojne, pri drugi pa je opaziti večjo homogenizacijo.

To je povsem neresnično. Nasprotovanje drugi čečenski vojni je tako močno, kot nasprotovanje prvi, mogoče celo močnejše. Problem je v medijskih korporacijah, ki so bile iz lastnih razlogov bolj ali manj protivojno usmerjene in so posvečale pretirano pozornost vsakemu protivojnemu dogodku. V obdobju druge vojne je, statistično gledano, opozicija še večja, vendar se sooča

z bojkotom medijev. Zanimivi so liberalni elementi protivnojnega gibanja, ki so bili vajeni, da jih mediji obravnavajo pozitivno in naklonjeno, medije so dojemali prijateljsko. Ko pa so jih mediji začeli obravnavati kot sovražnike ali so jih preprosto ignorirali, so postali zafrustrirani, demoralizirani in so izstopili iz gibanja. Trdno jedro gibanja so danes samo levičarski elementi, protivno gibanje smo mi, to je iz mojega zornega kota odlično. Naj razložim. Letos jim je uspelo v vojsko vpoklicati le trinajst odstotkov vseh, ki bi jih morali vpoklicati, to je popolna polomija. Obstaja močna opozicija vojni med nekaterimi vojaškimi sektorji, ki je ni bilo med prvo vojno itn. Torej menim, da opozicija narašča. Še en primer opozicije: si predstavljate, katera je najbolj popularna stran na ruskem medmrežju? Stran čečenske gverile, www.kavkaz.org, ki jo dnevno obiše več ljudi kot katerokoli drugo rusko stran.

Praga, 26. september 2000

**Prevedla in pripravila za objavo
Barbara Bezec in Andrej Kurnik.**